ДВЕ ГОДИШЊИЦЕ ДЕСИМИРА ТОШИЋА

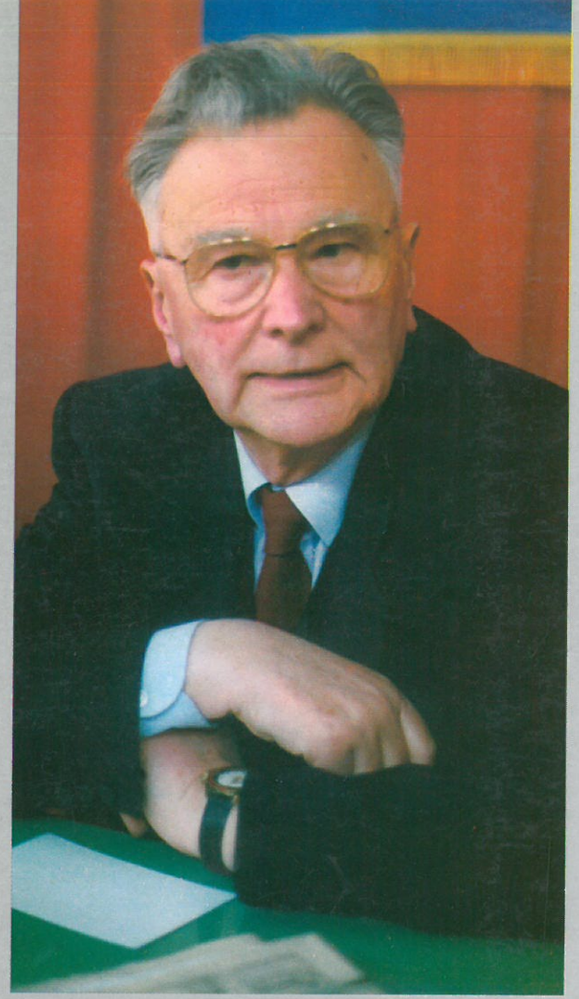

ДВЕ ГОДИШЊИЦЕ ДЕСИМИРА ТОШИЋА

ПОСЕБНА ИЗДАЊА

Уредници
ДРАГОЉУБ МИЋУНОВИЋ
МИЛЕ С. БАВРЛИЋ

Ликовна опрема
ДРАГАНА НОВАКОВИЋ

ДВЕ ГОДИШЊИЦЕ

ДЕСИМИРА ТОШИЋА

Гутенбергова Галаксија
и
Центар за демократију
Београд, 2000.

САДРЖАЈ

Уводна реч 7

МЛАДОСТ 9

Љубинка Ћирић-Богетић 11
Др Рајко Рувидић 16
Проф. др Живадин Перишић 18
Никола Вулковић 21
Драгослав Марковић 22
Александар Лебл 24
Миодраг Поповић 26
Др Ратко Д. Милисављевић 30
Др Градимир Цветковић 34
Иван Д. Пајић 36

РАТ, ОКУПАЦИЈА, ЗАТВОР, ЛОГОР 47

Звонимир Вучковић 49
Божидар Продановић 54
Др Ратибор В. Поповић 57
Јован Драгићевић 61
Инж. Димитрије Рајић 64
Петар Гошић 66

ЕМИГРАЦИЈА 73

Милош Саичић 75
Златомир Поповић 80
Марина Гламочак 84
Владислав Марјановић 86
Никола А. Косић 90

Др Селимир Говедарица 98
Ване Ивановић 101
Ненад В. Петровић 106
Руско Матулић 113
Бранко Микашиновић 115
Владета Вучковић 117
Александар Жегарац 120
Др Богољуб Кочовић 122
Миодраг Стајић (1906–1997) 127

ЕНГЛЕСКИ ЛИЧНИ ПРИЈАТЕЉИ 131

Kathleen Williams 133
Martin and Sheila Jeffreys 135
John and Dorothy Hardy 137

ДЕСИМИР ТОШИЋ – Биографске појединости 139

ТЕКСТОВИ НА РАЗНЕ ТЕМЕ 145

Предраг Палавестра 147
Проф. др Стеван Лилић 153
Јасна Драговић Сосо 160

ЗЕМЉА, У РАДУ ЗА ПРОМЕНЕ И ДЕМОКРАТИЗАЦИЈУ 165

Проф. др Драгољуб Мићуновић 167
Вида Огњеновић 172
Љубомир Тадић 177
Захарије Трнавчевић 179
Миодраг Петровић 182
Власта К. Јовановић 186
Мирко Тепавац 188
Живорад Ковачевић 191
Слободан Вучковић 197
Томислав Огњановић 203
Стеван К. Павловић 208
Алекса Ђилас 212
Борка Божовић 215
Дејан Ђокић 218
Славко Живанов 227

Сарадници и уредници књиге „Две годишњице Десимира Тошића“ . 231

УВОДНА РЕЧ

Првобитну идеју за ову књигу, којом се обележава осамдесетогодишњица рођења и 64 године друштвене активности Десимира Тошића, политичког радника и политичког писца, дао је Владимир Миличић, професор са Вашингтонског универзитета, лингвиста, иначе лични и политички пријатељ слављеника. Не само што је професор Миличић дао иницијативу него је то учинио не обавештавајући слављеника; вероватно је сумњао да ће слављеник пристати на овакву врсту почасти. Кад је Десимир Тошић добио обавештење о Миличићевој иницијативи од пријатеља, који су већ примили позив да пошаљу прилоге за књигу, дошло је до контакта између иницијатора и слављеника а, потом, и до неколико заједничких одлука.

Прва одлука је била да се повећа број сарадника из Југославије, те да се и уређивачки одбор прошири људима из земље. С професором Миличићем је на припреми књиге већ сарађивао Душан Пувачић, предавач на Славенским студијама Лондонског универзитета. Сад су њих двојица добила помоћ из Југославије: књижевницу Виду Огњеновић, историчара уметности Борку Божовић и секретара Демократског центра Славка Живанова. Друга одлука је била да Миличић и Пувачић наставе да прикупљају текстове у иностранству, док је рад на организовању сарадње у земљи био дужност чланова уређивачког одбора који живе и раде у Југославији.

На крају је одлучено – пошто је иницијатива почела још крајем 1998. године – да се акцији прикупљања прилога у самој земљи не приступи пре него што се заврши криза у Југославији, односно да се то спроведе тек после престанка трагичног бомбардовања Србије и Црне Горе. Тако су позиви сарадницима у Југославији почели да се шаљу тек од краја августа 1999. године.

Уредници електронског часописа КРИТИКА etc. *захваљују се свима сарадницима. Као што је речено и у првобитном, позивном писму, надамо се да ће се наћи пријатељи који ће омогућити штампање ове књиге и у „тврдој форми“, односно на папиру. Дакле, после објављивања прилога у електронском часопису на дан 19. фебруара ове године, сада се појављује и књига у „тврдој форми“.*

Иницијатор и уредници се придружују сарадницима, желећи слављенику, Десимиру Тошићу, здрав и дуг живот.

МЛАДОСТ

есеја, који одише прозрачном јасношћу фразе, отменим ставом и негованом гиздавошћу приповедачког казивања.

По методу и критичком стилу Вељко Петровић је и сам припадао импресионистичкој позитивистичкој школи свога времена, али је имао више смисла за књижевне ствари од већине критичара и књижевних историчара са којима је провео људски и стваралачки век. Био је живи сведок и сналажљив саучесник свих важних раздобља српског модернизма прве половине 20. века. Противио се поједностављивањима, умртвљавању и архивирању књижевног наслеђа, претварању књижевне историје у сасушени хербаријум. Био је против сувог биографског метода и скученог историзма у науци и књижевности, противник просуђивања о стварима духа на основу „жбирских и портирских забележака".[6] Научну акрибију сматрао је високом формом критичке спознаје о јединству уметничке форме са духовном културом епохе и народа, а не ускогрудим ситничарењем над микроскопом. Такав приступ применио је у знаменитој синтетичкој студији *Српска уметност у Војводини од деспота до уједињења* (у заједници са Миланом Кашанином, 1927), која му је прибавила висок углед једног од зачетника модерне историје српске уметности управо због тог „дубинског познавања судбинских кретања културе свог народа".[7]

6) Вељко Петровић, „Да ли наука о књижевности или о књижевницима", *исто*, стр. 30–35.

7) Дејан Медаковић, „Уметничко око Вељка Петровића", *Политика*, 1962, 17581, стр. 17. (16. септембар 1962).

Dr Stevan Lilić
Professor of Law, Belgrade University

THE RULE OF LAW, DEMOCRACY AND HUMAN RIGHTS

I.

The principle of the *Rule of Law* and the concept of the *Legal State* are paramount moral and legal values that are incorporated in the very foundation of the Western, and particularly European civilization (*Lord Lloyd, Freedman, 1985*). In respect to human rights their significance is essential for implementing the notion of *legality* of government decisions, as without the framework of the rule of law and the legal state, no modern political and legal system can be conceived.

Originating in the mid-19th century, the concept of the *Rechtsstaat* rests on a *normativistic legal model* of regulating social relations. According to this model, general legal norms (formalized in general legal acts, *e.g.* statutes, laws, regulations, *etc.*) prescribe the rules of social behavior. General legal norms are subsequently decomposed into concrete legal provisions contained in individual legal acts (*e.g.* administrative decisions, judicial ruling, *etc.*) that directly effect the behavior of individuals and other legal entities. The main feature of the normativistic model is that the legitimacy of legal action (including the legitimacy of legislative, judicial and administrative decisions), *derives* from the *legality* of the legal acts. In other words, a legal decision (*i.e.* legal act) is legitimate by virtue of its legality (*Blankenagel, Galligan, Lilić, Levison, Sajo, 1997*). This model in its initial form, however, cannot be implemented today without peril to the idea of fundamental human freedoms and rights and the concept of political pluralism and democracy – one needs only to have in mind any racist or other totalitarian regime that rests on so-called „law and order" (*Tošić, 1948*). As consequence, the values of the *Rechtsstaat* concept today can only be seen as a *precondition* of democratic political and legal systems.

As opposed to this formal concept of legality, modern concepts of legal legitimacy base their fundamental principles on the *idea of the rule of law and human rights*. The legality of government and administrative action, therefore, does not *ipso facto* include the legitimacy of these actions. In order to achieve legitimacy, government bodies, courts, administrative and para-statal agencies must also achieve *in concreto* legitimacy of each action they undertake or decision they render. This is done through various instruments and mechanisms of parliamentary, judicial and administrative control (*e.g.* parliamentary debate, hearings, judicial review, ombudsman interventions, *etc.*). Consequently, modern concepts of legal legitimacy, based on the idea of the rule of law and human rights derive from the premise that a governmental action is legitimate not by virtue of the status of the subject or legality of the procedure, but by *virtue of substantial democratic values incorporated in these actions and decisions* (*Mescheriakoff, 1990*).

Modern concepts of the legal system rest on models of government as a complex and dynamic system of human inter-action (*Pusić, 1985*). In this model the government is projected as a complex and dynamic „relatively closed" system of structures and procedures within itself, as well as an „open system" that communicates with other segments of the global social system (*e.g.* the political and economic system) active in the social environment surrounding it. As a system of human inter-action that derives from the fact that individuals in society achieve their interests either through *mutual cooperation*, or through *mutual conflict*, the main *social function of the legal system*, actively integrated into various patterns and forms of human behavior, is to regulate social processes. As realization of individual or grown-up interests can either be achieved by domination or by compromise, the function of social regulation of a legal system plays a essential role in *neutralizing contingency* effects of illegitimate social behavior or conflict (*Luhmann, 1984*).

II.

The rule of law and the modern concept of the legal state based on substantial democratic legitimacy and human rights are particularly reflected within the framework of *government administrative action*. Traditional political theories define administrative action as *an administrative function*. Administrative function is defined as one of the legal functions of the state, as a normativistic modality of *Staatsrecht, i.e. „State Law"* (*Jellinek, 1914*). According to these concepts, the administrative function is a specific, legally regulated, function of state power that features the formulation

of individual compulsory orders and commands and is authorized to perform acts of legally permitted (*e.g.* political) repression. This traditional concept of *state law*, modified by the Marxist definition of the role of state and law „after the proletarian revolution" has been widely circulated in all Central and Eastern European countries under communism, particularly under the influence of the Soviet legal theory (*Collins, 1976*).

On the other hand, the concept of the administration as a *public service* originated at the turn of the century in conditions of social, cultural and economic development of highly industrialized nations of Western Europe. Administrative activity is now perceived, not as a function of state political power, but as a complex system of *public services*, *i.e.* activities focused on development, democracy and general welfare of society (*Unger, 1976*). This lead to the concept that the essence of administrative activity is to *render public services*, *i.e.* activities that play a „vital" role in the everyday life and work of individuals (*e.g.* education, medical care, *etc.*) and society as a whole (*e.g.* transportation, communication, *etc.*) (*Diguit, 1913*). According to this model of the administrative system, in conditions of developed social structures and functions, government administration undergoes a substantial transformation, as administrative activity no longer represent only a (legal) *instrument of government*. Administrative activity is now a product of a complex *public* administrative system charged with rendering *public services* with the goal of undertaking actions aimed at securing the welfare of its citizens, as well as the cultural development and economic progress of society.

III.

Western European integration and transition processes in Central and Eastern European post-communist countries cannot be interpreted only as compulsory responses to economic and technological competition and pressures (*Baker, Raadschelders, 1990*). Integration in Europe is also the result of autonomous development patterns of both economic and political systems in this region. The developed countries in Europe have achieved the level of democratic, social, economic, human rights and technological development, that sets them within the general framework of modern post-industrial (*Galbreith, 1979*) and information societies (*Bell, 1973*).

On the other hand, post-communist countries in Europe still on levels of mid and late industrial development, as well as those in early stages of social and economic developments, will doubtlessly need to consider present European integration tendencies, not only in respect to their general

social and economic development strategies, but also in regard to their governmental systems and actions as well. Within this dynamic social and economic environment, the recognition of the need of the social systems of European post-communist countries to adapt to integration processes is prerequisite for the active participation, cooperation and integration of these systems into European integration processes. In this context, in the Central and East European post-communist countries governmental and legislation reforms and their compatibility with West European integration processes should be the basis for future transformation of the respective post-communist social systems and their organizational and functional development (*Lilić, 1990*). Comparatively speaking (*Timsit, 1987*), the transformation of each respective legislative, judicial and administrative system should also be aimed at undertaking functional and organizational (*Emery, 1969*), as well as technological (*Baquiast, 1986*) and personnel (*Reinemann, 1987*) reforms that are in line with achieving higher standards of democracy and human rights protection (*Buergental, 1995*).

Another result of the transition process, is the consequent de-centralization and de-concentration of centralized government administrative systems into organizational and functional forms of a higher order. This is due to the fact that increased complexity, and particularly the „informatization" of society, have practically rendered centralized directing, management and control of social processes obsolete, as the traditional government structure is inflexible and inefficient to adapt to the dynamics of the changing environment (*Baquiast, Donk, 1986*). To achieve substantial integration of legal and political systems that are compatible with tendencies in the developed European countries, hierarchical models must be substituted by new forms of organizational, functional, technological, human resource and financial integration patterns that enable multiple communication, not only with the internal governmental subsystems, but with the external international political, economic and legal systems, as well (*Simon, 1961*).

Transition and integration processes in Europe also have a significant impact on the perception and quality of human rights, that should be taken into account in the present and future reforms of these systems (*Rosas, Helgesen, Gomien, 1990*). The legalistic principle of legality, expressed through the ideal „that all citizens are equal before the law", has historically played a crucial role in institutionalizing (particularly in regard to judicial and administrative procedures) the relation between the citizen and the administration (*Lilić, 1990*): the greatest moral value and practical effect of the „equality" principle being the (legal) protection of the citizen from the foul actions of the state (*Schmid, Jongman, 1992*). Today, however this traditional principle is considered one-sided: it is argued that for the principle of legality to be legitimate in a modern political and legal environment, apart from the law, the consent of the citizen is also needed. This is the result of the higher level of information and knowledge the citizen has access to, as well as ideological and economic independence of the citizen in communicating with the legislative, judicial and administrative system.

IV.

Due to the need of efficient regulation of social, economic and technological processes, modern government administrative action show a general tendency towards substituting traditional authoritative instruments of administrative power, with higher forms of achieving micro and macro level social regulation (*Pusić, 1989*). *Grosso modo*, it may be concluded that the use of administrative force is counter-proportional to the level of general social and economic development (*Moharir, 1989*). It can be said that government and administrative repression today is a feature of underdeveloped social and economic systems that leads to the phenomena of „*vicious bureaucratic circles*": once applied, repression leads to more repression, which agitates the problem even more, then more repression is applied, and so on (*Crozier, 1963*). Thus, the tendency of development of modern government action is less and less oriented toward the use of force and repression, as there is objectively less possibility of compulsory social regulation.

A specific question to be addressed in the context of post-communist governmental and administrative reforms is the issue of efficiency. Generally speaking, the more there are technological factors present in government action, the higher the level of the efficiency of the legal and administrative system. Nevertheless, particularly in countries that are experiencing political and social „turbulences", an opposite tendency in the development of governmental and administrative systems can be detected. Times of crisis generate a tendency of extensive „administrating", primarily due to the general inefficiency of the social and economic system. Inefficiency gives rise to the need of more authority, but authority itself does not resolve the problem. This model, logically, requires authoritative government action, as authoritative decisions can only be implemented by means of political force and repression. Consequently, authoritative government action cannot substantiate and resolve the economic, social turbulence by mere „authoritative administrative efficiency". Such situations, particularly

receiving active political support, can easily become the main obstacle for general social, political, economic, legislative, judicial and administrative reforms (as is the case with present Yugoslavia).

Belgrade, September 1999.

References

Lord Lloyd of Hampstead, M.D.A. Freedman, *Lloyd's Introduction to Jurisprudence*, Stevens Carswell, London/Toronto, 1985.

Alexander Blankenagel, Denis Galligan, Stevan Lilić, Sanford Levison, Andras Sajo, *Law, Public Administration and Social Change*, CEU Summer University, Budapest, 1997 (course material).

Desimir Tošić, *Totalitarisme et droits de l'homme*, Paris, 1948.

Serge Alain Mescheriakoff, *The Vagaries of Administrative Legitimacy*, *International Review of Administrative Sciences*, vol. 56, no. 2, 1990.

Eugen Pusić, *Upravni sistemi I* (*Administrative Systems I*), Zagreb, 1985, p. 9–11.

Niklas Luhmann, *Soziale Systeme, Grundriss einer allgemeinen Theorie*, Suhrkamp, Frankfurt am Main, 1984.

Georg Jellinek, *Allgemeine Statslehre*, Berlin, 1914.

Hugh Collins, *Marxism and Law*, Oxford University Press, Oxford/New York, 1976.

Roberto Mangabeira Unger, *Law in Modern Society – Toward a Criticism of Social Theory*, Free Press, New York, 1976.

Leon Diguit, *Les transformations de droit public*, Paris, 1913.

Randal Baker, Julie Bivin Raadschelders, *Reshaping the Old Order – The European Community, The United States and the New Century, International Review of Administrative Sciences*, Volume 56, No. 2, June 1990.

John Kenneth Galbreith, *The Affluent Society* (3rd, revised edition), Penguin Books, Harmondsworth, 1979.

Daniel Bell, *The Coming of The Post-Industrial Society*, Basic Books, New York, 1973.

Stevan Lilić, *European Integration, Administrative Legislation Reform and Administrative System Compatibility* (Report), International Institute of Administration Sciences, International Conference: „Administrative Implication of Regional Economic Integration", Madrid, November 1990.

Gerard Timsit, *Administrations et des etats: Étude comparé*, Presses Universitaires de France, Paris, 1987.

James Emery (Ed.), *Organizational Planning and Control Systems – Theory and Technology*, Columbia University, Collier-Macmillan Limited, London, 1969.

Jean-Paul Baquiast, *Nouvelles Technologies et Reforme Administrative, Revue Francóais d'Administration Publique*, No. 37, Paris, 1986.

Heinrich Reinemann, *Organization and Information Management*, in „New Technologies and Management – Training The Public Service For Information Management", IIAS, Brussels, 1987.

Thomas Buergental, *International Human Rights* (Second edition), West Publishing Co., St. Paul, 1995.

Jean-Paul Baquiast, Wim van de Donk, *Cultural Impact on Informatization in Public Administration, International Review of Administrative Sciences*, Volume 55, No. 4, December 1989.

Herbert Simon, Donald Smithburg, Victor Thompson, *Public Administration*, Transaction Publishers, New Brunswick/London.

Allan Rosas, Jan Helgesen, Donna Gomien, *Human Rights In a Changing East-West Perspective*, Printer Publishers, London/New York, 1990.

Stevan Lilić, *Information Technology and Public Administration in Yugoslavia – The Citizen's Influence*, *Information Age*, London, Vol. 12, No. 1, 1990.

Alex P. Schmid, Albert J. Jongman, *Monitoring Human Rights Violations*, Publication no. 43, Center for Study of Social Cultures, Faculty of Social Sciences, Leiden University, Leiden, 1992.

Eugen Pusić, *Društvena regulacija: granice znanosti i iskustva* (*Social Regulation – The Limits of Science and Experience*), Globus, Zagreb, 1989.

V.V. Moharir, *Administration Without Bureaucratization – What Alternatives*, *International Review of Administrative Sciences*, Volume 55, No. 2, June 1989; Onorato Sepe, *Administration Without Bureaucratization, International Review of Administrative Sciences*, Volume 55, No. 2, June 1989.

Michel Crozier, *The Bureaucratic Phenomenon*, University Press, Chicago, 1963.

Породица Д. Тошића на окупу у Кенсингтону, близу Оксфорда, 19. фебруара 2000. године, слева надесно: Ричард, Нада, Лук, Корал, Ана, Том, Десимир и Марк.

САРАДНИЦИ И УРЕДНИЦИ КЊИГЕ „ДВЕ ГОДИШЊИЦЕ ДЕСИМИРА ТОШИЋА“

Божовић Борка (1949), историчар уметности, директор галерије „Хаос“

Вулковић Никола (1920), професор универзитета, Lake Charles, САД

Вучковић Владета (1923), професор Емеритус Универзитета Notre Dame, САД

Вучковић Звонимир (1916), гардијски официр Краљевске војске 1941, мајор Југословенске војске у Отаџбини 1944.

Вучковић Слободан (1941), адвокат, некадашњи народни посланик Скупштине Републике Србије

Гламочак Марина, социолог

Говедарица др Селимир (1924), социолог

Гошић Петар (1923), економист

Драгићевић Јован (1925), пословођа, Аустралија

Драговић др Јасна (1966), историчар и социолог

Ђилас др Алекса (1953), социолог и публициста

Ђокић Дејан (1971), предавач на Лондонској школи за словенске и источноевропске студије

Жегарац Александар (1933), порески саветник, Савезна Република Немачка

Живанов Славко (1969), новинар, секретар Демократског центра

Ивановић Ване (1913–1999), економист, привредник, спортски првак Југославије на Олимпијади 1936, политички активист

Jeffreys Martin (1926), обласни судија у пензији, и Sheila (1928)

Јовановић К. Власта (1928), правник, село Царевац

Ковачевић Живорад (1930), градоначелник Београда, амбасадор СФРЈ 1990.

Косић Никола (1907), мајор Краљевске војске, једини преживели заверенник из државног удара од 27. марта 1941, Чачак

Кочовић др Богољуб (1920), правник и статистичар

Лебл Александар (1922), новинар, економист

Лилић др Стеван (1948), професор Правног факултета у Београду

Марјановић др Владислав (1946), историчар

Марковић Драгослав (1920), партизански комесар, поратни државни и партијски функционер, председник Савеза комуниста Југославије 1988.

Матулић Руско (1933), инжињер

Микашиновић др Бранко (1938), професор Универзитета, новинар *Гласа Америке*

Милисављевић др Ратко (1915), правник и социолог

Миличић др Владимир (1929), професор на Western Washington University

Мићуновић др Драгољуб (1930), професор Емеритус Београдског универзитета, савезни посланик

Огњановић Томислав (1934–2000), социолог, публицист, математичар

Огњеновић Вида (1941), књижевник, професор Новосадског универзитета

Павловић К. Стеван (1933), професор Емеритус на Southampton University

Пајић др Иван (1920), лекар, радиолог

Палавестра Предраг (1930), члан Српске академије наука и уметности

Перишић др Живадин (1918), професор Медицинског факултета у Београду, некадашњи управник Инфективне клинике

Петровић Миодраг (1929), књижевник, Ниш

Петровић В. Ненад (1925), публицист, председник Удружења српских писаца и уметника у Лондону

Поповић Златомир (1936), социолог

Поповић др Миодраг (1920), професор Београдског универзитета

Поповић др Ратибор (1916), правник

Продановић Божидар (1923), академски сликар, професор Факултета ликовних уметности

Пувачић Душан (1936), професор на Лондонској школи за словенске и источноевропске студије

Рајић Димитрије (1920), инжињер

Рувидић др Рајко (1920), професор Медицинског факултета у Београду и управник Клинике за хематологију

Саичић Милош (1911), државни чиновник у пензији, Perth, Аустралија

Стајић Миодраг (1906–1997), средњошколски наставник, књижевни критичар, председник Удружења српских писаца и уметника у Лондону (1953–1972)

Тадић др Љубомир (1925), члан Српске академије наука и уметности

Тепавац Мирко (1922), савезни секретар за иностране послове СФРЈ 1972.

Тошић Будимир (1925–1986), грађевински инжињер, архитект, сликар

Трнавчевић Захарије (1926), новинар, некадашњи народни посланик Скупштине Републике Србије

Ћирић Богетић др Љубинка (1920), професор Београдског универзитета у пензији

Hardy John (1924), инжињер, и Dorothy (1927), учитељица у пензији

Цветковић др Градимир (1913), правник и економист

Williams Kathleen (1927), учитељица